

14.12.2004

1125/4/03

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Ilkka Rautio

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Terhi Arjola

**PAINOVAPAUSSLAIN MUKAINEN OIKEUSPAIKKA JA VIIVYTTELY ASIAN
KÄSITTELYSSÄ SEKÄ TIEDUSTELUUN VASTAAMINEN**

1

KANTELU

Asianajaja A pyysi 12.5.2003 päivätyssä kirjeessään oikeusasiamiestä tutkimaan Rovaniemen kärjäoikeuden sekä Oulun ja Rovaniemen syyttäjäviranomaisten menettelyn yksityiselämän loukkaamista koskevassa rikosasiassa.

A:n kirjeen mukaan asia, jossa hänen päämiehensä oli ollut asianomistajana, oli vastoin painovapauslain 49 §:ää siirretty Oulun syyttäjävirstosta Rovaniemelle. Siirto oli lisäksi tapahtunut vasta yli puolen vuoden kuluttua asian saapumisesta Oulun syyttäjävirstoon. Siirron jälkeen Rovaniemen kihlakunnanviraston johtava kihlakunnansyyttäjä oli pannut asian vastoin mainittua oikeuspaikkasäännöstä vireille Rovaniemen kärjäoikeudessa. A oli kiinnittänyt asiaa käsitelleen kärjätuomarin huomiota oikeuspaikkakysymykseen sekä saattanut kantansa myös johtavan kihlakunnansyyttäjän tietoon. Kärjäoikeus ei ollut vastannut sille esitettyihin lukuisiin tiedusteluihin koskien asian käsittelyn etenemistä ja forumkysymyksen ratkaisemista. Noin puolentoista vuoden kuluttua B oli ilmoittanut asian käsittelyn siirtyneen kärjätuomari C:lle. Useista yrityksistä huolimatta C:tä tai hänen sihteeriään ei ollut tavoitettu. C ei ollut vastannut hänelle 31.1.2003 lähetettyyn sähköpostiviestiin 8.2.2003 mennessä, jolloin A:n päämies oli kuollut. A:n mukaan asian käsittely oli kärjäoikeudessa laiminlyöty.

- - -

3

RATKAISU

3.1

Oikeuspaikka

3.1.1

Tapahtumat

Muun ohella Rovaniemellä ilmestyvän ja Oulussa painetun ilmaisjakelulehden eräässä kirjoituksessa oli kerrottu asianajaja A:n päämiehen yksityiselämään liittyneistä seikoista. Lehtikirjoituksen johdosta A on 24.2.2000 laatinut päämiehensä puolesta rikosilmoituksen yksityiselämän loukkaamista

koskevassa asiassa. Rikosilmoituksen A on tehnyt Oulun kihlakunnan poliisilaitokselle.

Asia on siirtynyt poliisilta Oulun kihlakunnan syyttäjänvirastoon 7.6.2000 ja siirretty sieltä kihlakunnansyyttäjä D:n päätöksellä 11.1.2001 Rovaniemen kihlakunnan syyttäjäsastolle. Rovaniemellä asia on ollut johtavan kihlakunnansyyttäjän E:n syyteharkinnassa ja hän on 15.3.2001 tehnyt asiassa haastehakemuksen Rovaniemen käräjäoikeuteen yksityiselämän loukkaamisesta.

3.1.2

Oikeusohjeita

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 4 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan syyte rikoksesta tutkitaan sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä rikos on tehty. Rikos katsotaan tehdyksi sekä siellä, missä rikollinen teko suoritettiin, että siellä, missä rikoksen seuraus ilmeni, tai jos rikos jäi yritykseksi, missä täytetyn rikoksen seuraus olisi ilmennyt. Jos rikos on tehty useilla, eri tuomiopiireihin kuuluvilla paikkakunnilla, on kunkin paikkakunnan tuomioistuin toimivaltainen. Säännöksen 2 momentin mukaan, jos syytettä nostettaessa ei varmuudella tiedetä, missä rikos on tehty, voidaan syyte tutkia jossakin niistä tuomioistuimista, jonka tuomiopiirissä rikos voidaan otaksua tehdyksi tai jonka tuomiopiirissä syytettävä tavataan. Syyte rikoksesta voidaan säännöksen 3 momentin mukaan tutkia myös siinä tuomioistuimessa, jonka tuomiopiirissä syytettävä asuu tai vakinaisesti oleskelee, jos asian käsittely siinä katsotaan esitettävään selvitykseen, oikeudenkäynnistä aiheutuviin kustannuksiin sekä muihin seikkoihin nähden soveliaaksi.

Sanotun luvun 8 §:n 1 momentin mukaan tuomioistuin, jossa on vireillä virallisen syyttäjän tekemä rangaistusvaatimus, saa syyttäjän esityksestä erityisten syiden niin vaatiessa siirtää asian toiseen, toimivaltaiseen tuomioistuimeen. Siirtävän tuomioistuimen asiaan liittyvät päätökset ja muut toimenpiteet ovat voimassa, kunnes se tuomioistuin, johon asia on siirretty, toisin määrää. Asiaa ei kuitenkaan saa siirtää takaisin, jolleivät uudet erityiset syyt sitä vaadi.

Mainitun lain 5 luvun 3 §:n mukaan haastehakemuksessa on ilmoitettava muun ohella seikat, joihin tuomioistuimen toimivalta perustuu, jollei toimivalta muutoin ilmene haastehakemuksesta. Luvun 5 §:ssä säädetään haastehakemuksen täydentämisestä. Sen mukaan, jos haastehakemus on puutteellinen, syyttäjää on kehotettava määrääjässä korjaamaan puute. Syyttäjälle on samalla ilmoitettava, millä tavalla hakemus on puutteellinen.

Puheena olevana ajankohtana voimassa olleen painovapauslain 49 §:n (605/1993) mukaan syyte rikoksesta, jonka rangaistavuus perustuu julkaistun painokirjoituksen sisällykseen, on käsiteltävä siinä käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä syytteessä tarkoitettu kirjoitus on painettu tai näytelmä on esitetty. Jos painokirjoituksessa ei ole mainittu kirjoituksen painatuspaikkaa tai jos se on mainittu väärin taikka jos kirjoitus on painettu ulkomailla, painatuspaikkana on pidettävä sitä paikkakuntaa, mistä kirjoitusta on levitetty.

Yleisistä syyttäjistä annetun lain 1 §:n mukaan syyttäjän tehtävänä on huolehtia rikosoikeudellisen vastuun toteuttamisesta rikosasian käsittelyssä, syyteharkinnassa ja oikeudenkäynnissä asianosaisten oikeusturvan ja yleisen edun vaatimalla tavalla. Tehdessään tähän liittyvät oikeudelliset ratkaisut ja muut toimenpiteet syyttäjän on noudatettava tasapuolisuutta, joutuisuutta ja taloudellisuutta.

Kihlakunnansyyttäjistä annetun lain 6 §:n mukaan käräjäoikeuden tuomiopiirissä toimivat kihlakunnansyyttäjät ovat toimivaltaisia hoitamaan syyttäjän tehtäviä asioissa, joissa käräjäoikeus on toimivaltainen.

3.1.3 Kannanotto

3.1.3.1 Syyttäjien menettely

Oulun kihlakunnan syyttäjänviraston kihlakunnansyyttäjän D:n selvityksen mukaan hänellä ei ole enää tarkkoja muistikuvia kantelun tarkoittamasta asiasta. Havaittuaan, että asia tulee käsitellä Rovaniemen käräjäoikeudessa, D oli ollut yhteydessä Rovaniemen johtavaan kihlakunnansyyttäjään, joka oli ollut samaa mieltä oikeuspaikkakysymyksestä. Ilmeisesti tärkein peruste siirrolle oli ollut se, että painokirjoituksessa ei ollut mainittu kirjoituksen painatuspaikkaa vaan ainoastaan lehden painaneen yrityksen, Oulun Kirjateollisuus, nimi. D toteaa selvityksessään, ettei yrityksen nimi vielä kerro kirjoituksen painatuspaikkaa. Selvityksessä viitataan painovapauslain 49 §:ään ja katsotaan tällaisten tilanteiden varalle säännöksessä todetun, että painatuspaikkana on pidettävä sitä paikkakuntaa, missä kirjoitusta on levitetty. Tässä tapauksessa oli kysymys lähinnä Rovaniemellä levitetystä ilmaisjakelulehdestä. Myös muut syyt, esimerkiksi epäillyn ja asianomistajan asuinpaikka ja vahingon ilmeneminen puolsivat asian siirtämistä Rovaniemelle.

Oulun kihlakunnan syyttäjänviraston johtava kihlakunnansyyttäjä E viittaa omassa selvityksessään asian siirtämiseen johtaneen aineellisoikeudellisen ratkaisun osalta kihlakunnansyyttäjä D:n selvitykseen.

Rovaniemen kihlakunnanviraston syyttäjäsoston johtavan kihlakunnansyyttäjän E:n selvityksen mukaan asian esitutkinta-aineistosta oli ilmennyt, että kysymyksessä olevan lehden paino oli ollut Oulun Kirjateollisuus. Koska painokirjoituksessa ei ollut mainittu kirjoituksen painatuspaikkaa, E oli katsonut, että painatuspaikkana oli pidettävä sitä

paikkakuntaa, missä kirjoitusta oli levitetty. E:n selvityksen mukaan hän oli toiminut painovapauslain 49 §:n mukaisella tavalla ja juttu oli tullut vireille oikeassa oikeuspaikassa. Mikäli Rovaniemen käräjäoikeus olisi pitänyt Oulun käräjäoikeutta oikeana oikeuspaikkana, asia olisi voitu siirtää oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 4 luvun 8 §:n mukaisesti Oulun käräjäoikeuteen. Sellaista ilmoitusta E ei kuitenkaan ollut käräjäoikeudesta saanut, mikä olisi aiheuttanut syyttäjän siirtoesityksen.

Valtakunnansyyttäjänvirasto on omassa lausunnossaan viitannut painovapauslain 49 §:ään. Lausunnossa on tuotu esiin muun ohella, että esitutkintapöytäkirjan mukaan kysymyksessä olevan Rovaniemellä ilmestyvän lehden päätoimittaja oli häntä esitutkinnassa kuultaessa kertonut, että lehti painetaan Oulussa. Lausunnossa käsitellään myös tammikuun 1 päivänä 2004 voimaan tulleen sanavapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain hallituksen esitystä puheena olevilta osin ja tuodaan esiin, että sanavapauslain 26 §:n siirtymäsäännöksistä tehtävien johtopäätösten mukaan puheena oleva asia olisi 1.1.2004 lukien voinut käsitellä myös Rovaniemen käräjäoikeudessa.

Puheena olevassa asiassa on kysymys syytteen ajamisesta rikoksesta, jonka rangaistavuus perustuu julkaistun painokirjoituksen sisällykseen. Painovapauslain 49 §:ssä olleen säännöksen mukaan tällainen syyte on käsiteltävä siinä käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä syytteessä tarkoitettu kirjoitus on painettu. Jos painokirjoituksessa ei ole mainittu kirjoituksen painatuspaikkaa, painatuspaikkana on pidettävä sitä paikkakuntaa, missä kirjoitusta on levitetty.

Kysymyksessä olevassa painokirjoituksessa on kohdassa "paino" mainittu "Oulun Kirjateollisuus". Painon sijaintipaikkakuntaa painokirjoituksessa ei ole erikseen mainittu. Selvityksissään kihlakunnansyyttäjä D ja johtava kihlakunnansyyttäjä E perustelevat asian käsittelyä Rovaniemellä nimenomaan sillä, ettei painatuspaikkaa ollut mainittu. Näin ollen painatuspaikkana oli heidän mukaansa pidettävä sitä paikkakuntaa, missä kirjoitusta oli levitetty.

Siihen nähden, ettei painokirjoituksessa ole mainittu painatuspaikkakuntaa, tämä syyttäjien tulkinta näyttäisi vastaavan puheena olevan säännöksen toisen virkkeen sanamuotoa. Totean, ettei painokirjoituksen painaneen painon nimestä "Oulun Kirjateollisuudesta" voi tehdä varmoja päätelmiä siitä, millä paikkakunnalla painokirjoitus on painettu. Toisaalta säännöksen ensimmäisestä virkkeestä ei ole luettavissa sitä, mistä painatuspaikan tulee ilmetä, jotta oikeuspaikka määräytyy sen mukaan. Ensisijaisestihan painatuspaikka yleensä ilmenee itse painokirjoituksesta, mutta voiko se ilmetä myös muualta siten, että oikeuspaikka säännöksen toisen virkkeen sijasta määräytyykin ensimmäisen virkkeen perusteella? Puheena olevassa asiassa painatuspaikka on ilmennyt lehden päätoimittajan esitutkintakertomuksesta. Tämä on tuotu esiin myös valtakunnansyyttäjänviraston lausunnossa. Lisäksi lausunnossa on todettu, että nyt voimassa olevan lain mukaan asia olisi voitu käsitellä myös Rovaniemellä.

Kun painatuspaikka puheena olevassa asiassa on selvästi ilmennyt asian esituskinta-aineistosta, olisi tämä käsitykseni mukaan tullut ottaa huomioon puheena olevan säännöksen mukaista oikeuspaikkaa arvioitaessa.

Oikeuspaikkakysymystä voidaan kuitenkin pitää jossakin määrin tulkinnanvaraisena. Näin ollen tyydyn vain saattamaan edellä esittämäni käsityksen kihlakunnansyyttäjä D:n ja johtavan kihlakunnansyyttäjän E:n tietoon.

3.1.3.2

Käräjäoikeuden menettely

Käräjätuomari C:n selvityksestä ilmenee muun ohessa, että hän oli pitänyt mahdollisena sitä, että oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 4 luvun 1 §:n 3 momentti saattaisi soveltua puheena olevaan tapaukseen. Kysymyksen selvittelyn tuloksena C oli kuitenkin päätenyt siihen, ettei mainitun lain säännöksillä ollut tarkoitettu painovapausasioiden oikeuspaikkaa, vaan se oli painopaikan oikeus. Selvityksen mukaan C oli ollut oikeuspaikkakysymyksen johdosta yhteydessä syyttäjään kaikkiaan kolme kertaa. Syyttäjältä ei kuitenkaan ollut tullut esitystä asian siirtämisestä. Asian käsittely olisi edennyt seuraavaksi syyttäjälle osoitetulla haastehakemuksen täydennyspyynnöllä koskien tuomioistuimen oikeuspaikkaa.

Käräjäoikeus on asiassa saadun selvityksen mukaan päätenyt siihen, että asia oli vireillä väärässä oikeuspaikassa.

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 4 luvun 8 §:ssä säädetty asian siirtäminen toiseen tuomioistuimeen edellyttää virallisen syyttäjän siirtopyyntöä. Säännöstä on katsottu voitavan soveltaa myös puuttuvan toimivallan tapauksissa, joten se olisi soveltunut puheena olevaan asiaan. Käräjätuomari C:n selvityksen mukaan syyttäjä ei ollut esittänyt siirtopyyntöä syyttäjän kanssa käydyistä keskusteluista huolimatta. Johtavan kihlakunnansyyttäjän E:n selvityksen mukaan hän ei ollut saanut käräjäoikeudesta sellaista ilmoitusta, joka olisi aiheuttanut säännöksen mukaisen siirtoesityksen.

Tällaisessa tilanteessa, jossa käräjäoikeus ja syyttäjä ovat olleet erimielisiä tuomioistuimen alueellisesta toimivallasta, käräjäoikeus olisi voinut paitsi jättää asian mainitun lain 5 luvun 6 §:n nojalla heti tutkimatta puuttuvan toimivallan perusteella, myös pyytää syyttäjää täydentämään haastehakemustaan puheena olevin osin. Tässä tapauksessa käräjäoikeus ei kuitenkaan ollut tehnyt kumpaakaan toimenpidettä ennen kuin A:n päämiehenä ollut asianomistaja oli kuollut.

Käräjäoikeuden menettelyn osalta asiassa on pääosin kysymys asian käsittelyn viipymisestä, johon palaan jäljempänä.

3.2

Asian käsittelyn kesto

3.2.1

Tapahtumat

Puheena oleva rikosasia on saapunut Oulun kihlakunnan syyttäjänvirastoon 7.6.2000 ja siirretty sieltä 11.1.2001 Rovaniemen kihlakunnan syyttäjäosastolle. Asia on siten ollut vireillä Oulun syyttäjänvirastossa yli kuusi kuukautta. Rovaniemellä syyteharkinta asiassa on tehty noin kahdessa kuukaudessa, haastehakemus on laadittu 15.3.2001.

Rovaniemen käräjäoikeuteen asia on saapunut syyttäjältä 21.3.2001. Siellä juttu on jaettu kärjätuomari B:lle, jonka kärjäsihteeri on 30.3.2001 päivätyllä kirjeellä pyytänyt asianomistajaa ilmoittamaan vaatimuksensa asiassa. A on ilmoittanut sanotut vaatimukset käräjäoikeuteen 25.4.2001 saapuneella kirjeellä. Syksyllä 2001 juttu on siirretty B:ltä kärjätuomari C:n käsiteltäväksi. C:lle asia on tullut marraskuun 2001 loppupuolella. Maaliskuussa 2003 C on ollut yhteydessä asianajaja A:han, jolta oli tuolloin saanut kuulla A:n päämiehen kuolleen. A on 23.4.2003 päivätyllä kirjeellä ilmoittanut käräjäoikeudelle päämiehensä kuolemasta ja asianomistajan vaatimusten peruuttamisesta asiassa.

3.2.2

Oikeusohjeita

Edellä selostetussa perustuslain 21 §:ssä turvataan jokaisen oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa. Myös Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan mukaan jokaisella on oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin.

Virkamieslain 14 §:n 1 momentin mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä.

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 luvun 8 §:n 1 momentin mukaan, jollei asiaa 6 §:ssä säädetyllä tavalla heti jätetä tutkimatta, tuomioistuimen on viipymättä annettava haaste.

Käräjäoikeusasetuksen 12 §:n mukaan laamannin tulee valvoa, että asiat käsitellään huolellisesti ja nopeasti sekä seurata, että lakia sovelletaan yhdenmukaisesti.

Käräjäoikeusasetuksen 4 §:n 2 momentin nojalla laamanni voi siirtää lainoppineelle jäsenelle jaetun asian toisen lainoppineen jäsenen käsiteltäväksi jos jonkun lainoppineen jäsenen työmäärä poikkeaa muiden lainoppineiden jäsenten työmäärästä tai jos siihen on muu perusteltu painava syy.

Edellä selostetun yleisistä syyttäjistä annetun lain 1 §:stä ilmenee muun ohessa, että syyttäjän on huolehtiessaan rikosoikeudellisen vastuun toteuttamisesta noudatettava joutuisuutta.

Valtakunnansyyttäjän viraston asettaman tulostavoitteen mukaan syyteharkinta rikosasioissa on suoritettava viipymättä eikä se syyttäjistä riippuvasta syystä saa kestää yli kuutta kuukautta.

3.2.3

Kannanotto

3.2.3.1

Syyttäjän menettely

Oulun kihlakunnan syyttäjänviraston kihlakunnansyyttäjän D:n selvityksen mukaan hän oli alkanut ratkaisemaan asiaa ilmeisesti loppuvuodesta 2000 ja tällöin todennut, että se tulee käsitellä Rovaniemen kärjäoikeudessa. Rovaniemen johtavaan kihlakunnansyyttäjään D oli ollut yhteydessä marras-joulukuussa 2000. Jutun siirto oli toteutunut joululomien jälkeen 11.1.2001.

Oulun kihlakunnan syyttäjänviraston johtava kihlakunnansyyttäjä F toteaa omassa selvityksessään asian viipyneen virastossa yli kuusi kuukautta. F:n mukaan tämä ei ole mitenkään poikkeuksellista. Viraston resurssipulan ja lisääntyneiden työtehtävien vuoksi valtakunnalliseen kuuden kuukauden tulostavoitteeseen ei virastossa ole päästy. F kertoo ohjeistaneensa kihlakunnansyyttäjiä ratkaisemaan asiat pääsääntöisesti niiden saapumisjärjestyksessä, ellei erityistä syytä asian priorisoinnille ole. Hänen mukaansa D on noudattanut näitä ohjeita kiiteittävästi. Asian siirtäminen D:ltä toiselle kihlakunnansyyttäjälle ei F:n käsityksen mukaan, ottaen huomioon kokonaistilanne, olisi nopeuttanut asian käsittelyä.

Rovaniemen kihlakunnanviraston syyttäjäsoston johtavan kihlakunnansyyttäjän E tuo selvityksessään esiin, että asia oli ollut hänen syyteharkinnassaan kaksi kuukautta. E:n mielestä hän ei ollut millään tavalla viivyttänyt asian käsittelyä.

Puheena oleva rikosasia on siis ollut kihlakunnansyyttäjä D:n käsiteltävänä yli kuusi kuukautta ennen kuin hän on siirtänyt sen alueellisesti toimivaltaisena pitämänsä syyttäjänvirastoon. D:n selvityksestä ei ilmene, miksi hän ei ollut käsitellyt asiaa joutuisammin. Johtavan kihlakunnansyyttäjän F:n selvityksessä on kuitenkin tuotu esiin syyttäjänviraston vaikea työtilanne.

Syyttäjälle tulevien rikosasioiden asianmukaisen hoidon kannalta on tärkeää, että syyttäjä tarkistaa hänelle jaetuista jutuista mahdollisimman pikaisesti muun muassa toimivaltaa koskevat kysymykset. Näin mahdolliset toimivaltaa koskevat puutteellisuudet saadaan tarvittaessa joutuisasti korjattua. Nyt puheena oleva asia on ollut syyttäjällä vireillä yli edellä mainitun varsinaiselle syyteharkinnalle määritellyn kuuden kuukauden tavoiteajan ennen kuin asiassa on edes siirretty oikeaksi katsottuun syyttäjänvirastoon. Viivyttely asian siirtämisessä on puolestaan pitkittänyt asian syyteharkinnan kokonaisuutta.

Ottaen huomioon, että kysymys on tässä vaiheessa ollut vain alueellisen toimivallan ratkaisemisesta, pidän asian käsittelyaika a Oulun kihlakunnan

syyttäjänvirastossa asian laatuun nähden pitkänä. Tämän vuoksi saatan edellä esittämäni käsityksen kihlakunnansyyttäjä D:n menettelyn virheellisyydestä hänen tietoonsa otettavaksi huomioon vastaisen varalle.

3.2.3.2

Käräjäoikeuden menettely

Käräjätuomari B:n selvityksestä ilmenee, että hänen kärjäsihteerinsä oli pian asian käräjäoikeuteen saapumisen jälkeen pyytänyt asian asianomistajaa ilmoittamaan vaatimuksensa käräjäoikeudelle. Asianomistajan vaatimukset olivat saapuneet 25.4.2001. Toukokuusta kesäkuuhun B oli ollut varattuna erään suuren rikosjutun käsittelyyn. B on myös muutoin viitannut töidensä ruuhkaantumiseen. Puheena olevaan rikosasiaan hän oli perehtynyt syksyllä. Tällöin hän oli havainnut mahdollisen esteellisyytensä käsitellä juttua ja se oli siirretty häneltä pois. Syksyn 2001 jälkeen B ei ollut muutoin ollut asian kanssa tekemisissä kuin ilmoittanut asian käsittelijän vaihtumisesta.

Käräjätuomari C:n selvityksestä ilmenee, että hän oli saanut puheena oleva asian käsiteltäväkseen marraskuussa 2001 sen jälkeen, kun hän oli 12.11.2001 palannut töihin virkavapaalta ja sen yhteydessä pitämältään vuosilomalta. Töidensä ruuhkaantumisen ja päivystysvuoronsa vuoksi C oli tuossa vaiheessa voinut vain todeta asian oikeuspaikan ongelmallisuuden ja että se vaati selvittämistä. Seuraavan kerran hän oli ottanut asian käsiteltäväkseen vuoden 2002 tammi-helmikuun vaihteessa. Tuolloin hän oli tarkistanut vanhentumiskysymyksen sekä tutkinut korkeimman oikeuden ennakkotapauksia. Jonkin verran myöhemmin C oli keskustellut oikeuspaikkakysymyksestä asian syyttäjän kanssa. Kevättalvella 2002 käräjäoikeuden notaari oli C:n pyynnöstä selvittänyt asiaa Julkisen sanan neuvostosta. Kesällä 2002 C oli keskustellut oikeuspaikkakysymyksestä paikallisen rikosprosessikouluttajan kanssa.

Selvityksensä mukaan C olisi kesän 2002 jälkeen ollut periaatteessa valmis tekemään ratkaisun asiassa, mutta tuolloin hänelle oli tullut erityisen paljon kiireellisiä ja joitakin puheena olevaa asiaa kauemmin vireillä olleita asioita käsiteltäväksi. Lisätyönä hänellä oli ollut puheenjohtajuus Rovaniemen hovioikeuspiirin laatuhankkeen tuomarin materiaalista prosessinjohtoa riita-asioissa koskevassa työryhmässä. Tehtävä oli vienyt C:n työaikaa käytännössä kevätkesästä lähtien yhteensä noin kuukauden. C:n mukaan vuoden 2001 virkavapaus ja vuonna 2002 hänen kohdalleen osunut muita suurempi työmäärä oli otettu jaettavien juttujen määrässä huomioon vasta vuoden 2002 lopulta lähtien. Muista ylimääräisistä töistä ei hyvitetty. Näistä syistä asia oli ollut C:n kannalta ratkaistavissa vasta maaliskuun 2003 alussa. C:n selvityksen mukaan asian käsittelyä ei ollut väitetyllä tavalla kokonaan laiminlyöty, vaan päinvastoin sen valmistelu oli edennyt koko ajan. Selvityksessään C viittaa myös hallinnonalan koko ajan kasvavaan työtahti- ja tulosvaatimukseen.

Käräjäoikeuden lainkäyttöosaston johtaja käräjätuomari G, jolta laamani H oli pyytänyt lainkäyttöosaston lausuntoa käräjätuomari C:n väittämästä työn epätasaisesta jakaantumisesta ym., on lausunnossaan selvittänyt

käräjäoikeuden ja C:n työtilannetta. Selvityksestä ilmenee muun ohella, että C:n työmäärä vuonna 2002 oli muodostunut jakoperusteissa tarkoitettua suuremmaksi. G tuo lausunnossa esiin, että kauan vireillä olleiden asioiden seuranta on lainkäyttöosastolla sittemmin tehostettu.

Omassa lausunnossaan laamanni H on ilmoittanut yhtyvän G:n lausuntoon. H:n mukaan jo ennen kuin puheena oleva kantelu oli tullut tiedoksi, lainkäyttöosasto oli ryhtynyt aktiivisesti seuraamaan kauan vireillä olevien asioiden käsittelyn viipymisen syitä. Tehostetun asiakohittaisen seurannan ansiosta tapahtuneen kaltaisiin viivästyksiin voidaan puuttua ajoissa. Tässä tapauksessa viipymisen syy oli ollut vaikean oikeuspaikkasäännöksen tutkinta ja ratka isu.

Totean, että kantelussa tarkoitettun asian käsittely oli kestänyt käräjäoikeudessa yli kaksi vuotta, kun asianajaja A oli ilmoittanut käräjäoikeudelle asianomistajan vaatimusten peruuttamisesta asiassa. Käräjätuomari B:n vastuulla asian käsittely on ollut maaliskuusta 2001 saman vuoden syksyyn, nähtävästi marraskuuhun, ja käräjätuomari C:n vastuulla marraskuusta 2001 lähtien. Asian vireilläolon aikana muita varsinaisia välitoimia ei saadun selvityksen mukaan ole tehty, kuin pyydetty asianomistajaa ilmoittamaan vaatimuksensa.

Asian käsittely ja haasteiden antaminen on viivästynyt sekä B:n että C:n menettelyn seurauksena. Se, ettei haastetta asiassa ole annettu oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 luvun 8 §:n 1 momentin mukaisesti viipymättä on nähtävästi johtunut ennen kaikkea vaikeaksi koetusta oikeuspaikkakäytöstä.

B:llä asia on ollut käsiteltävänä noin kahdeksan kuukautta ennen kuin se on siirretty toiselle käräjätuomarille. B:llä puheena olevaan ajanjaksoon sisältyy suuren rikosjutun käsittely, kesäloma ja päivystysvuoro sekä suuren rikosasian käsittelyn aiheuttaman muiden juttujen ruuhkaantuminen ja tämän ruuhkan purkaminen. Näin ollen pidän sinänsä ymmärrettävänä, ettei B ole ehtinyt perehtymään kantelun tarkoittamaan rikosasiaan aiemmin. Toisaalta syy, jonka vuoksi B on katsonut voivansa olla esteellinen käsittelemään asiaa, on ollut helposti havaittavissa jutun asiakirjoista. Näin ollen B:n olisi pitänyt havaita tämä seikka joutuisemmin. Mielestäni näin ei saisi käydä, että tällainen mahdollinen esteellisyys havaitaan vasta reilusti yli puolen vuoden vireillä olon jälkeen. B:n työtilanteesta selvitetty huomioon ottaen, katson kuitenkin, ettei asia anna hänen menettelynsä osalta aihetta muuhun kuin että saatan edellä esittämäni käsitykset hänen tietoonsa.

C:llä asia on ollut käsiteltävänä noin vuoden ja viisi kuukautta, ennen kuin asianajaja A on ilmoittanut asianomistajan vaatimusten peruuttamisesta. Saadun selvityksen valossa C on käyttänyt huomattavasti aikaa oikeuspaikkaa koskevan kysymyksen selvittämiseksi. Käsittelyn pitkittymiseen on kuitenkin vaikuttanut ennen kaikkea C:n työtilanne ja myös muut tehtävät. C:n työtilanteesta esitetty selvitys huomioon ottaen, pidän asian käsittelyn viipymistä hänen kannaltaan sinänsä ymmärrettävänä, mutta en kuitenkaan edellä selostettujen säännösten kannalta hyväksyttävänä.

C:n menettelyn moitittavuutta arvioidessani olen ottanut huomioon hänen työtilanteestaan esitetyn ja sen, ettei asian käsittelyä ole kuitenkaan täysin laiminlyöty puheena olevana aikana. Selvityksen mukaan käräjäoikeudessa on sittemmin tehostettu kauan vireillä olleiden asioiden seuranta. Näin ollen tyydyn saattamaan edellä esittämäni käsitykset käräjätuomari C:n menettelyn virheellisyydestä hänen tietoonsa vastaisen varalle.

3.2.3.3

Kokonaiskäsittelyajasta

Totean, että kantelussa tarkoitetun asian kokonaiskäsittelyaikaa voidaan pitää asianosaisen kannalta kohtuuttoman pitkänä. Saadun selvityksen valossa asian käsittelyn ei kuitenkaan voi katsoa viivästyneen siten aiheuttomasti, että minulla olisi riittäviä perusteita puuttua asiaa käsittelien yksittäisten tuomarien tai syyttäjien menettelyyn muutoin kuin edellä esitetyn toimenpitein.

Kokonaiskäsittelyajan osalta totean yleisesti kuitenkin seuraavan. Pidän suosittelavana sitä, että esitutkinnan jälkeisessä rikosasian käsittelyssä asian kiireellisyyttä harkittaessa otettaisiin aina huomioon se, kuinka kauan asia on jo viipynyt. Esitutkinnassa pitkään ollut asia olisi siten otettava ripeästi syyteharkintaan ja mahdolliseen tuomioistuinkäsittelyyn ja vastaavasti pitkään syyteharkinnassa ollut asia olisi otettava ripeästi tuomioistuinkäsittelyyn. Näin voitaisiin vähentää asianosaisille käsittelyn viipymisestä aiheutuvaa haittaa. Heidän kannaltaan tärkeintä lienee kokonaiskäsittelyaika - ei niinkään se, kuinka pitkään yksittäinen viranomaisen asiaa hoitaa. Viranomaisen tulisi siis katsoa asiaa myös omaa sektoriaan laajemmasta näkökulmasta.

Myös Suomen valtio voi joutua vastuuseen rikosasian pitkästä käsittelyajasta sinänsä riippumatta siitä, voidaanko kenenkään yksittäisen virkamiehen osoittaa menetelleen moitittavasti. Viittaan esimerkiksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätökseen, jossa katsottiin Suomen rikkoneen Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa turvattua oikeutta saada rikosjuttu käsiteltyä kohtuullisessa ajassa (Kangasluoma vs. Suomi 20.1.2004). Tuossa päätöksessä katsottiin talousrikosasian yli seitsemän vuotta kestäneen käsittelyn olleen kohtuuttoman pitkä - erityisesti moite kohdistui esitutkinnan ja alioikeusvaiheen keston.

3.3

Tiedusteluihin vastaaminen ja tavoitettavuus

Asiakirjoista ilmenee, että asianajaja A on 9.5.2001 tiedustellut kirjeitse käräjäoikeudelta käräjäoikeuden kantaa oikeuspaikkakysymykseen. Tähän tiedusteluun on vastattu 11.5.2001. B:n selvityksen mukaan A tai hänen sihteerinsä oli vuonna 2001 ollut useasti yhteydessä häneen tai hänen käräjäsihteriinsä. A:lle oli ilmoitettu asian käsittelyn siirtymisestä syksyyn ja käsittelijän vaihtumisesta. Lisäksi A on 31.1.2003 tiedustellut asian tilannetta käräjäoikeudelta sähköpostitse. Tähän yhteydenottopyyntöön C on vastannut maaliskuun 2003 alussa. Muista A:n tai hänen puolestaan käräjäoikeudelle

tehdyistä tiedusteluista tai yhteydenottopyynnöistä ei ole saatu tarkempaa selvitystä.

Edellä mainitusta A:n sähköpostiviestistä 31.1.2003 kärjätuomari C kertoo selvityksessään, että se oli A:n ensimmäinen yhteydenottopyyntö häneen nähden. Tähän viestiin C ei ollut voinut heti vastata, koska hän ei vielä tiennyt vastausta oikeuspaikkakysymykseen. C oli vastannut yhteydenottopyyntöön maaliskuun alussa asian selvittämisen jälkeen. Tavoitetta vuutensa osalta C kertoo, että hän oli ollut tavoitettavissa ainakin virka-aikana. Ollessaan poissa työhuoneestaan hän oli kääntänyt puhelut käsipuhelimeen. Näin hän oli ollut istuntoaikoja lukuun ottamatta aina puhelimitse tavoitettavissa. Tammikuussa 2003 C:llä oli ollut paljon istuntoja, jo lloin hän tai hänen sihteerinsä eivät olleet tavoitettavissa. Tällöinkin viestin olisi voinut jättää jommankumman puhepostiin, jotka he kuuntelivat heti istunnosta palattaan. C on selvityksessään todennut myös, että virastoon voi aina lähettää myös sähköpostia, joka luetaan useamman kerran päivässä ja toimitetaan eteenpäin asianomaiselle henkilölle.

Laamanni H on tuomareiden tavoitettavuuden osalta selvityksessään tuonut esiin tuomareiden virka-aikana mukanaan pitämät kännykät ja sähköpostin aktiivisen seurannan. H:n mukaan asianajaja A:n sähköpostiviesti 31.1.2003 olisi edellyttänyt yhteydenottoa muutaman päivän sisällä.

Totean käsityksenäni, että asianmukaiseen viranomaismenettelyyn kuuluu, että viranomainen vastaa sille osoitettuihin, riittävässä määrin yksilöityihin tiedusteluihin ilman aiheetonta viivytystä. Katson, ettei C ole vastannut edellä mainittuun A:n sähköpostiviestiin ilman aiheetonta viivytystä. Tämän vuoksi saatan esittämäni käsityksen tiedusteluihin va staamisesta hänen tietoonsa.

Saatuun selvitykseen viitaten katson, ettei asia tältä osin anna aihetta muhin toimenpiteisiin puoleltani.

4

TOIMENPITEET

- 1) Saatan kohdassa 3.1.3.1 esittämäni käsitykset johtavan kihlakunnansyyttäjän E:n ja kihlakunnansyyttäjän D:n tietoon.
- 2) Saatan kohdassa 3.2.3.1 esittämäni käsityksen kihlakunnansyyttäjä D:n menettelyn virheellisyydestä hänen tietoonsa.
- 3) Saatan kohdassa 3.2.3.2 esittämäni käsitykset kärjätuomari B:n tietoon.
- 4) Saatan kohdassa 3.2.3.2 esittämäni käsityksen ma. hovioikeudenneuvoksen, kärjätuomari C:n menettelyn virheellisyydestä hänen tietoonsa.
- 5) Saatan edellä kohdassa 3.3 esittämäni käsityksen ma. hovioikeudenneuvoksen, kärjätuomari C:n tietoon.

Lähetän jäljennökset tästä päätöksestä valtakunnansyyttäjänvirastolle ja Rovaniemen käräjäoikeuden laamannille edelleen mainittujen virkamiesten tietoon saattamista varten edellä mainitussa tarkoituksessa sekä muille asiassa selvityksiä antaneille tiedoksi.

- - -